

Solvency II a zaistenie

Abstrakt

V systéme Solvency II budú poisťovne musieť pri určovaní kapitálovej požiadavky na solventnosť brať do úvahy nie len prevzaté riziká, ale aj riziká vlastné. Jedným z týchto rizík je aj riziko zlyhania protistrany, ktoré súvisí s možnosťou, že v prípade zaistenia nebude zaistovateľ schopný plniť svoje záväzky a na krytie tohto rizika bude potrebný kapitál. Veľkosť požadovaného kapitálu bude závisieť od straty, ktorá môže vzniknúť v dôsledku insolventnosti zaistovateľa a jej pravdepodobnosti, ktorá bude závisieť od ratingového hodnotenia zaistovateľa.¹

Kľúčové slová

Solvency II, riziko, zaistenie, solventnosť, kapitál, rating, rizikový faktor

Zaistenie v systéme Solvency I a Solvency II

Solvency I predstavuje súčasný systém, ktorým sa riadia poisťovne a zaistovne, kde z hľadiska požadovaného kapitálu potrebného na krytie rizík sa berú do úvahy v podstate len riziká prevzaté od klientov poisťovní resp. zaistovní. Riziká, ktorým sú tieto subjekty vystavené z hľadiska trhového a vnútorného fungovania sa pri stanovovaní požadovaného kapitálu prakticky neberú do úvahy. V tomto systéme môžu samozrejme poisťovne a zaistovne redukovať požadovaný kapitál v prípade, že prenesú časť prevzatých rizík na iného zaistovateľa.

Pravidlá v systéme Solvency II sú v tomto aspekte podobné a predsa diametrálne odlišné. Hodnotenie rizík a stanovovanie požadovaného kapitálu v tomto prípade berie do úvahy okrem prevzatých rizík aj vlastné riziká poisťovní a zaistovní, ktoré vyplývajú z vnútorného fungovania spoločnosti, ako aj z trhového prostredia. Podobne ako to je v systéme Solvency I, aj tu môžu poisťovne resp. zaistovne preniesť časť alebo aj celé riziká, ktoré už na seba prevzali, na ďalších zaistovateľov. Zároveň sa však tieto subjekty vystavujú riziku zlyhania protistrany, teda riziku, že aj keď časť rizík preniesli na zaistovňu, tak zaistovňa nebude schopná uhradiť svoje záväzky vyplývajúce z dohody medzi týmito subjektmi.

V režime Solvency II sa bude brať do úvahy pri určovaní výšky požadovaného kapitálu, ktorý musia mať poisťovne a zaistovne k dispozícii na krytie rizík, aj riziko zlyhania protistrany. Teda zásadným rozdielom oproti systému Solvency I je to, že prostredníctvom transferu rizika na ďalšie subjekty sa môžu poisťovne a zaistovne zbaviť časti rizík a tým znížiť požadovaný kapitál na krytie týchto rizík, zároveň sa však vystavujú riziku zlyhania protistrany a na jeho pokrytie budú potrebovať dodatočný kapitál, čo bude naopak kapitálovú požiadavku zvyšovať.

¹ Príspevok/výstup vznikol v rámci riešeného projektu OP VaV s názvom Vytvorenie excelentného pracoviska ekonomického výskumu pre riešenie civilizačných výziev v 21. storočí (ITMS 26240120032). Podporujeme výskumné aktivity na Slovensku/Projekt je spolufinancovaný zo zdrojov EÚ

V niektorých prípadoch môže byť požadovaný kapitál na krytie rizika protistrany až prekvapivo veľký, teda s touto zložkou požadovaného kapitálu musia poisťovne a zaistovne počítať, pretože v žiadnom prípade nemusí ísť o zanedbateľnú položku, čo sa potvrdilo a v piatej kvantitatívnej dopadovej štúdii (QIS 5).²

Veľkosť rizika protistrany a teda kapitál potrebný na jeho krytie nebude vždy samozrejme rovnaký, ale bude závisieť od výšky záväzku zaistovateľa a do značnej miery od finančnej sily a teda spoľahlivosti zaistovateľa, čím bude vyššia tým nižšie bude riziko zlyhania protistrany a teda aj požadovaný kapitál na krytie tohto rizika. Problémové budú teda hlavne dohody s menej spoľahlivými resp. s nie až tak kapitálovo silnými zaistovateľmi.

Riziko zlyhania protistrany a kapitálová požiadavka na solventnosť

Kapitálová požiadavka na krytie rizika zlyhania protistrany (SCR_{def}) je súčasťou (podmodulom) celkovej kapitálovej požiadavky na solventnosť (SCR) pre poisťovne a zaistovne. Výška kapitálovej požiadavky na krytie rizika protistrany závisí od výšky straty, ktorá by bola spôsobená poisťovní alebo zaistovní v prípade insolventnosti zaistovateľa, ktorý riziká prebral (Loss Given Default – LGD) a od spoľahlivosti resp. finančnej sily zaistovateľa ohodnotenej prostredníctvom ratingu, čo vo výpočte kapitálovej požiadavky na krytie rizika protistrany reprezentuje pravdepodobnosť nastania insolventnosti.

Pri kalkulácii LGD sa predpokladá, že aj v prípade insolventnosti by bola zaistovňa schopná vyplatiť 50% zo svojho záväzku, preto sa pri kalkulácii kapitálovej požiadavky na krytie rizika zlyhania protistrany počíta iba s polovičnou stratou v dôsledku insolventnosti zaistovateľa.³ Ratingové hodnotenie zaistovní v kalkulácii kapitálovej požiadavky na krytie rizika protistrany predstavuje rizikový faktor vyjadrujúci pravdepodobnosť nastania insolventnosti zaistovateľa.

$$SCR_{def} = LGD \times RF$$

SCR_{def} – kapitálová požiadavka na krytie rizika zlyhania protistrany

LGD – Loss Given Default

RF – rizikový faktor

Ratingové hodnotenie zaistovní

Ratingové hodnotenie zaistovní je z hľadiska výpočtu kapitálovej požiadavky na krytie rizika zlyhania protistrany veľmi dôležité, pretože dokáže vo veľkej miere ovplyvniť výšku požadovaného kapitálu. Zároveň sa to môže ukázať aj ako slabé miesto celého výpočtu, keďže pridelovanie ratingových hodnotení rôznym spoločnostiam a finančným nástrojom sa už v minulosti ukázalo ako značne diskutabilné a v mnohých prípadoch ako nezodpovedajúce skutočnosti. Preto je nevyhnutné zvýšenú pozornosť venovať práve pridelovaniu ratingov a vytváraniu ratingových modelov.

„Ratingové hodnotenie pre svoju významnosť a vplyv na poistný sektor musí spĺňať kvalitatívne požiadavky, byť objektívne, transparentné a aktuálne. Práve transparentnosť

² GENERAL REINSURANCE. 2012. Solvency II and counterparty default risk. [online] General Reinsurance, Risk matters, 2012. [cit. 2013-05-10] Dostupné na internete: <<http://www.genre.com/sharedfile/pdf/RiskMatters201209-en.pdf>>

³ GENERAL REINSURANCE. 2012. Reinsurance default risk. [online] General Reinsurance, Insurance issues, 2012. [cit. 2013-05-10] Dostupné na internete: <<http://www.genre.com/sharedfile/pdf/InsuranceIssues201210-en.pdf>>

ratingových modelov má byť jednou z ciest zvýšenia kvality ratingu. Je potrebné aby ratingové agentúry zverejňovali metodológiu ratingového hodnotenia, umožnili hodnoteným subjektom a odbornej verejnosti pochopiť filozofiu hodnotenia a boli prístupné k diskusii.⁴

Ratingové hodnotenie zaist'ovní bude teda zodpovedať pravdepodobnosti nastania insolvenencie a vo výpočte kapitálovej požiadavky bude predstavovať percentuálny podiel zo straty v prípade insolventnosti zaist'ovateľa. Jednotlivým ratingom je teda priradená určitá percentuálna hodnota, ktorá predstavuje rizikový faktor (tabuľka 1)⁵.

Tabuľka 1 SCR_{def} ako percentuálny podiel LGD

Rating zaist'ovne	SCR _{def} ako percentuálny podiel LGD
AAA	1,3%
AA	3,0%
A	6,7%
BBB	14,7%
BB	54,5%
B	100%

Pri vyberaní vhodného zaist'ovateľa bude teda veľmi dôležité sledovať jeho rating, pretože požadovaný kapitál v prípade nižších ratingových hodnotení môže predstavovať viacnásobok kapitálu požadovaného napríklad v prípade zaist'ovateľa s ratingom AAA. V niektorých prípadoch by sa mohlo stať, že kapitálová požiadavka na krytie rizika zlyhania protistrany, bude dokonca väčšia než kapitálová požiadavka na krytie rizika v životnom alebo neživotnom poistení, ktoré si poisťovňa ponechala na vlastný vrub, čo sa od ratingov od BBB nižšie môže stávať úplne bežne.

Dva posledné prípady v ratingovom hodnotení sú už veľmi extrémne. V prípade ratingového hodnotenia zaist'ovateľa na úrovni BB by poisťovňa musela mať k dispozícii viac ako polovicu kapitálu potrebného na krytie rizika, ktoré presunula do zaistenia a v prípade ratingového hodnotenia na úrovni B dokonca celý kapitál potrebný na krytie zaistenej časti rizika. V takomto prípade je na mieste otázka, či by malo takéto zaistenie zmysel, keďže by v dôsledku zaistenia nedošlo k žiadnemu uvoľneniu kapacity poisťovateľa, ale len by sa kapitálová požiadavka z krytia samotného rizika v životnom alebo neživotnom poistení presunula do kapitálovej požiadavky na krytie rizika zlyhania protistrany.

Poisťovňa alebo zaist'ovňa však nemusí na prenos časti rizík využiť len jedného zaist'ovateľa, ale môže využiť služby dvoch alebo aj viacerých zaist'ovateľov. V tomto prípade bude vyberanie vhodných zaist'ovateľov ešte komplikovanejšie, pretože sa v tomto prípade bude prejavovať efekt diverzifikácie, ale zase bude limitovaný len do určitej miery. Rôznymi kombináciami zaist'ovateľov s rôznymi ratingovými hodnotami sa v tomto prípade, podobne

⁴ MAJTÁNOVÁ, Anna - VACHÁLKOVÁ, Ingrid - SNOPOKOVÁ, Andrea. 2012. Rating valuation – insurance ratings methodology. In Managing and modelling of financial risks : 6th international scientific conference : proceedings : 10th - 11th September 2012, Ostrava [elektronický zdroj]. - Ostrava - Poruba : Vysoká škola báňská - Technická univerzita Ostrava, 2012. ISBN 978-80248-2835-0, s. 388-395.

⁵ GENERAL REINSURANCE. 2012. Solvency II and counterparty default risk. [online] General Reinsurance, Risk matters, 2012. [cit. 2013-05-10] Dostupné na internete: <<http://www.genre.com/sharedfile/pdf/RiskMatters201209-en.pdf>>

ako v prípade jedného zaistovateľa, priraduje percentuálna hodnota z hodnoty straty v prípade insolventnosti zaistovateľa, čo predstavuje kapitálovú požiadavku na krytie rizika zlyhania protistrany (tabuľka 2)⁶.

Tabuľka 2 Hodnota rizikového faktora v prípade viacerých zaistovateľov

	AAA	AA	A	BBB	BB	B	CCC
AAA	1,1%						
AA	1,8%	2,5%					
A	3,5%	4,1%	5,6%				
BBB	7,4%	7,7%	8,9%	12,3%			
BB	27,3%	27,5%	28,6%	33,0%	45,5%		
B	50,0%	50,2%	50,8%	53,5%	64,3%	83,4%	
CCC	50,0%	50,2%	50,8%	53,5%	64,3%	83,4%	83,4%

Zaistovatelia s vyšším ratingom teda budú mať hodnotu rizikového faktora menšiu a zároveň sa rizikový faktor dá ešte znížiť prostredníctvom diverzifikácie rizika medzi dvoch alebo viacerých zaistovateľov. Diverzifikácia má však zmysel len v prípade, že všetci zaistovatelia, na ktorých sa riziko prenáša, majú dostatočne vysoký rating. Ak by sa napríklad poisťovňa rozhodla preniesť riziko len na jedného zaistovateľa s ratingovým hodnotením AA, tak hodnota rizikového faktora v tomto prípade je 3,0%, ak by sa ale rozhodla riziko diverzifikovať a rozdelila by ho medzi dvoch zaistovateľov pričom jeden by mal ratingové hodnotenie na úrovni AA a druhý na úrovni A, tak hodnota rizikového faktora v tomto prípade by bola 4,1%. V druhom prípade by teda poisťovňa potrebovala viac kapitálu na pokrytie rizika zlyhania protistrany a to aj napriek diverzifikácii rizika medzi dvoch zaistovateľov.

Pri zaistení a s tým súvisiacou kapitálovou požiadavkou na pokrytie rizika zlyhania protistrany je z hľadiska poisťovní a zaistovní určite ešte potrebné zobrať do úvahy náklady na kapitál, ktoré budú potrebovať. Pri rôznych zaistovateľoch a rôznych hodnotách požadovaného kapitálu sa náklady na jeho zabezpečenie a držbu budú samozrejme líšiť, preto je potrebné k jednotlivým prípadom pristupovať individuálne a pri uvažovaní o zaistení bude nevyhnutné náklady na tento kapitál pripočítat' k celkovým nákladom na zaistenie. Zároveň poisťovne musia počítat' s tým, že v prípade že by došlo k zníženiu ratingového hodnotenia zaistovne počas trvania zaistného kontraktu a teda k zvýšeniu rizikového faktora, znamenalo by to že poisťovňa by musela dodatočne splniť zvýšenú kapitálovú požiadavku na krytie rizika zlyhania protistrany.

⁶ GENERAL REINSURANCE. 2012. Solvency II and counterparty default risk. [online] General Reinsurance, Risk matters, 2012. [cit. 2013-05-10] Dostupné na internete: <<http://www.genre.com/sharedfile/pdf/RiskMatters201209-en.pdf>>

Literatúra

GENERAL REINSURANCE. 2012. Solvency II and counterparty default risk. [online] General Reinsurance, Risk matters, 2012. [cit. 2013-05-10] Dostupné na internete: <<http://www.genre.com/sharedfile/pdf/RiskMatters201209-en.pdf>>

GENERAL REINSURANCE. 2012. Reinsurance default risk. [online] General Reinsurance, Insurance issues, 2012. [cit. 2013-05-10] Dostupné na internete: <<http://www.genre.com/sharedfile/pdf/InsuranceIssues201210-en.pdf>>

MAJTÁNOVÁ, Anna - VACHÁLKOVÁ, Ingrid - SNOPKOVÁ, Andrea. 2012. Rating valuation – insurer ratings methodology. In Managing and modelling of financial risks : 6th international scientific conference : proceedings : 10th - 11th September 2012, Ostrava [elektronický zdroj]. - Ostrava - Poruba : Vysoká škola báňská - Technická univerzita Ostrava, 2012. ISBN 978-80248-2835-0, s. 388-395.

EHRlich, Kathleen - KUSCHEL, Norbert - MOORMANN, Lars. 2010. Solvency II and reinsurer ratings. [online] Munich Re, 2010. [cit. 2013-05-17] Dostupné na internete: <http://www.munichre.com/publications/302-06232_en.pdf>

SWISS RE. 2011. Recognition of reinsurance under Solvency II. [online] Swiss Re, 2011. [cit. 2013-05-17] Dostupné na internete: <http://media.swissre.com/documents/Recognition_of_reinsurance_under_Solvency_II.pdf>

SWISS RE. 2011. Equivalence in reinsurance treatment, group solvency and group supervision under Solvency II. [online] Swiss Re, 2011. [cit. 2013-05-20] Dostupné na internete: <http://media.swissre.com/documents/Factsheet_SolvencyII_Equivalence.pdf>

EIOPA. 2011. Technical specifications for QIS 5. [online]. EIOPA, 2011. [cit. 2013-05-20] Dostupné na internete: <http://ec.europa.eu/internal_market/insurance/docs/solvency/qis5/draft-technical-specifications_en.pdf>

AON BENFIELD. 2010. Solvency II for reinsurance managers. [online]. Aon Benfield, 2010. [cit. 2013-05-17] Dostupné na internete: <http://thoughtleadership.aonbenfield.com/Documents/201006_solvency_II_reinsurance_managers_full.pdf>

AON BENFIELD. 2011. Solvency II Revealed. [online]. Aon Benfield, 2011. [cit. 2013-05-17] Dostupné na internete: <http://thoughtleadership.aonbenfield.com/Documents/201110_ab_analytics_solvency_II_revealed.pdf>

MORGAN STANLEY AND OLIVER WYMAN GROUP. 2010. Solvency 2: Quantitative & Strategic Impact. [online]. Morgan Stanley and Oliver Wyman Group, 2010. [cit. 2013-05-10] Dostupné na internete: <http://www.morganstanley.com/views/perspectives/strategic_impact.pdf>

WAßMER, Arnold. - HARTMANN, Stephan. 2010. Does your reinsurance fit into the world of Solvency II?. [online]. Munich Re, 2010. [cit. 2013-05-20] Dostupné na internete: <<http://www.pillarone.org/collaboration/events/saa-st.-gallen-2010/presentations/2-dynamic-analysis-of-an-insurance-portfolio/P1-Event%2009092010%20PODRA%20CapitalEagle%20NP%20Part%202%20of%206.pdf>>

DITTRICH, Jörg. 2010. The impact of reinsurance on capital requirements under Solvency II. [online]. Munich Re, 2010. [cit. 2013-05-17] Dostupné na internete: <http://www.actuaries.org/EVENTS/Congresses/Cape_Town/Presentations/Non-Life%20Insurance%20%28ASTIN%29/223_PPT_Dittrich.pdf>

Ing. Peter Marko, PhD.
Katedra poisťovníctva, Národohospodárska fakulta
Ekonomická univerzita v Bratislave
Dolnozemska cesta 1, 852 35 Bratislava
e-mail: peter.marko@euba.sk